

INGEKOMEN 28 AUG. 1995

672-48

RICHTLIJNEN
VOOR DE INHOUD VAN HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
HERINRICHTING SWETTE - DE BURD

Gedeputeerde Staten van Friesland, 22 augustus 1995

inhoud

A. ALGEMEEN

1.	KADER	1
2.	M.E.R. EN VOP	1
3.	VORM EN PRESENTATIE	2
4.	SAMENVATTING	3

B. INHOUD VAN HET MER

1.	REFERENTIESITUATIE EN AANDACHTSGEBIED	4
1.1	De bestaande toestand en de autonome ontwikkeling	4
1.2	Afbakening aandachtsgebied	4
2.	BELEID, BESLUITVORMING, PROBLEEMSTELLING EN DOEL	4
2.1	Beleidskader: Streekplanuitwerking Blauwe Zone	4
2.2	Besluitvorming	5
2.3	Probleemstelling: knelpunten	5
2.4	Doelen	6
3.	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN/VARIANTEN	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Uitwerking	7
3.3	Het meest milieuvriendelijk alternatief MMA	9
4.	GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	9
4.1	Algemeen	9
4.2	Milieu	9
5.	VERGELIJKING	11
6.	LEEMTEN IN KENNIS	11
7.	EVALUATIE	11

BIJLAGE 1

A. ALGEMEEN

1. KADER

Ten behoeve van de besluitvorming over het landinrichtingsplan Swette-De Burd (oppervlakte 2380 ha) moet een m.e.r. worden doorlopen.

Het landinrichtingsproject is in 1992 op het Voorbereidingsschema Landinrichting geplaatst. Initiatiefnemer is de in 1993 benoemde Landinrichtingscommissie Swette-De Burd. Het MER wordt gemaakt voor de vaststelling van het Voorontwerp landinrichtingsplan (VOP) door ons college.

Op 24 januari 1995 ontvingen wij van de initiatiefnemer de Startnotitie voor de milieu-effectrapportage landinrichtingsproject Swette - de Burd.

Van 30 januari tot 1 maart 1995 was het mogelijk schriftelijk te reageren op de startnotitie ten behoeve van de richtlijnen voor het MER.

Per brief van 27 januari 1995 hebben wij de Commissie voor de milieu-effectrapportage (Cmer) verzocht advies uit te brengen voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER).

Op 22 maart is - informeel - een concept-advies uitgebracht door de Cmer. Dit is van de zijde van de provincie en van de LC becommentarieerd. Uiteindelijk is op 16 mei het richtlijnenadvies van de Cmer ontvangen.

Op 21 juni 1995 is overleg gevoerd over de concept-richtlijnen.

De vaststelling van de richtlijnen heeft langer geduurd dan op voorhand was voorzien. De oorzaak hiervan was in de eerste plaats dat de Cmer tijd nodig had om het commentaar op het concept-advies van LC en de provincie te verwerken in het definitieve advies. In de tweede plaats moesten de concept-richtlijnen in de LC worden behandeld. De eerste behandeling - vanaf de ontvangst en verwerking van het advies van de Cmer - kon pas plaatsvinden op 21 juni 1995. Tijdens die behandeling is afgesproken dat de vaststelling plaatsvindt na overleg tussen de LC en het provinciaal bestuur.

Bij de vaststelling van de richtlijnen hebben wij de bij ons binnengekomen schriftelijke reacties en het advies van de wettelijke adviseurs, waaronder de Cmer, in beschouwing genomen. De wijze waarop met deze reacties is omgegaan is vermeld in bijlage 1.

2. M.E.R. EN VOP

Op het moment dat de m.e.r. is gestart, begin 1995, is het ontwerpproces voor het VOP reeds gestart. Er is bijvoorbeeld al een aantal inrichtingsschetsen gemaakt. Deze zijn door middel van voorlichtingsavonden gepresenteerd in de streek.

Verder is - ten tijde van de besluitvorming van deze richtlijnen - gewerkt aan de verwerking van de inspraakreacties op de ontwerp-Streekplanuitwerking Blauwe Zone. Qua milieu is sprake van een sterke overlap in de reacties op dit ontwerp en de Startnotitie. Anders gezegd: de discussie is in volle gang.

Voor zover dat nu kan worden overzien zal het VOP bestaan uit een beschrijving van de voorgenomen activiteit (VA) en een aantal alternatieven / varianten (AV).

- het plan;
- de financiën;
- de evaluatie, waarvan milieu onderdeel uitmaakt.

In het MER moet tenminste de VA en de AV worden beschreven, zij het dat het MER zich toelegt op milieu.

De m.e.r. in het landinrichtingsproject Swette - de Burd moet bijdragen aan het milieudenken in het ontwerpproces. De bijdrage van m.e.r. is tweeledig:

- het stimuleert het milieudenken;
- het draagt verschillende oplossingsrichtingen van knelpunten en het realiseren van doelen aan.

De onderhavige richtlijnen dragen daaraan bij. Het uitgangspunt daarbij is dat het ontwerpproces en de milieu-analyses zo veel mogelijk worden geïntegreerd.

In de Startnotitie is het voornemen in algemene termen omschreven. De wijze waarop de doelstellingen moeten worden uitgewerkt om te komen tot een VOP is niet aangegeven. Dit is inherent aan de beoogde werkwijze van planevaluatief ontwerpen bij de initiatiefnemer. Toch moet bij de opstelling van het MER met dat ontwerpproces rekening worden gehouden en vice versa; de opstelling van het MER en het ontwerpproces voor het VOP zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Het MER moet een **tweeledig** karakter hebben.

In de eerste plaats moet de wijze waarop en de mate waarin het milieudenken heeft geleid tot bepaalde keuzes zichtbaar worden gemaakt. Dit is met name van belang bij het ontwikkelen van het voornemen en van de alternatieven. Algemeen geldt dat dit in het MER niet mag ontbreken.

In de tweede plaats moeten de milieugevolgen van het voornemen en de alternatieven, die tijdens het ontwerpproces nader worden ingevuld, worden weergegeven.

Dit tweeledig karakter is een algemene richtlijn, die van toepassing is op deel B van deze richtlijnen, de inhoud van het MER.

Tot slot, selecteer voor dit MER de meest essentiële knelpunten en oplossingen op basis van:

- het doel, de inhoud en de reikwijdte van het besluit over het VOP;
 - de doelen, de inhoud en de reikwijdte van de daarop volgende besluiten,
- en geef deze selectie - beargumenteerd - in het MER weer. Geef aan in hoeverre knelpunten met elkaar samenhangen alsmede de spanning die kan bestaan tussen het gelijktijdig oplossen van verschillende knelpunten. De oplossingen moeten tot uiting komen in de VA en de AV.

3. VORM EN PRESENTATIE

De vorm en presentatie van het MER verdient grote aandacht.

Hou het MER beknopt. In een achtergronddocument kan aandacht worden besteed aan die elementen die voorspellingen, keuzes alsmede de conclusies van de samenvatting en de hoofdtekst onderbouwen. Voor zover relevant kan het achtergronddocument ook worden gebruikt voor het nader onderbouwen van aspecten die in het VOP staan.

VOP en MER worden tegelijkertijd ingediend en bekendgemaakt. Draag zorg voor een vorm en een structuur die consistent is en zo is dat het milieubelang een volwaardige plaats kan krijgen bij onze besluitvorming.

Belangrijke keuzes die tijdens het ontwerpproces zijn gemaakt en die gerelateerd zijn aan het milieu moeten duidelijk worden weergegeven. Met name moet daarbij aandacht worden besteed aan de wijze waarop is omgegaan met informatie over het milieu en over de mogelijke milieugevolgen.

Het indienen van een gecombineerd VOP/MER is in principe mogelijk. Voorwaarde is dat dit document beknopt is (ca. 100 pp excl. samenvatting) en op verantwoorde wijze recht doet aan onze richtlijnen voor het MER.

Eventuele afwijkingen van de richtlijnen moeten worden gemotiveerd.

Voor wat betreft de uitvoering en consequenties van het generieke landbouwgerelateerde milieubeleid verwachten wij dat daarover in het MER aandacht zal worden besteed.

Neem verder een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst in het MER op.

4. SAMENVATTING

Er moet een samenvatting worden gemaakt. Deze samenvatting moet de belangrijkste elementen van het MER presenteren:

- de VA en de AV en de mate van doelbereiking (kaart resp. tabel);
- de milieugevolgen (tabel, kwalitatief) en een onderlinge vergelijking van de milieugevolgen van het voornemen en de alternatieven / varianten;
- de hoofdpunten voor de besluitvorming en het gebruik van het MER bij de verdere plannen en besluitvorming.

De samenvatting moet voor een algemeen publiek als een zelfstandig stuk leesbaar en begrijpelijk zijn.

Indien wordt gestreefd naar een gecombineerde samenvatting van het VOP en het MER - hetgeen wij aanbevelen - dan zullen bovengenoemde aspecten tenminste aan de orde moeten komen.

B. INHOUD VAN HET MER

1. REFERENTIESITUATIE EN AANDACHTSGEBIED

1.1 De bestaande toestand en de autonome ontwikkeling

De bestaande toestand van het milieu moet worden weergegeven op basis van:

- gedegen kennis van het gebied;
- hetgeen relevant is voor de voorspelling en het begrijpen van de milieugevolgen.

Deze weergave moet beknopt en verantwoord zijn. Deze weergave moet beknopt en verantwoord zijn. Maak gebruik van één overzichtskaart (bijvoorbeeld een landschapsecologische kaart).

De autonome ontwikkeling van het milieu is de toekomstige ontwikkeling van het milieu zonder dat de VA of één van de AV wordt gerealiseerd. De autonome ontwikkeling moet beknopt en verantwoord worden weergegeven.

Verder moet worden weergegeven de milieubeïnvloeding van lopende en redelijkerwijs te verwachten toekomstige ingrepen:

- die anticiperen op het landinrichtingsplan;
- die geheel los staan van het beoogde landinrichtingsplan.

De weergave van de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling dient voor het min of meer vastleggen van de nul-situatie en als vergelijkingsbasis voor de milieugevolgen van de alternatieven.

Neem daarbij het hele plangebied - en voor zover relevant - de omgeving als uitgangspunt en licht vervolgens de deelgebieden er uit. Het gaat om de deelgebieden Swettegebied, Noarder-Burd, Súder-Burd en It Eilân.

1.2 Afbakening aandachtsgebied

Het aandachtsgebied voor het MER is het plangebied en haar omgeving, voorzover daar milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en/of de alternatieven/varianten kunnen gaan optreden en voorzover in de omgeving activiteiten voorkomen die het studiegebied beïnvloeden. Per milieuaspect kan de omvang van het aandachtsgebied verschillen. Laat in het MER duidelijk die omvang tot uiting komen (eventueel op kaart).

De omvang wordt mede bepaald door met name de waterhuishoudkundige, ecologische en recreatieve relaties van het plangebied met omliggende gebieden (bijvoorbeeld de Wydlannen). Een integrale, beknopte (systeem)beschrijving waarin deze relaties tot uiting komen mag in het MER niet ontbreken.

2. BELEID, BESLUITVORMING, PROBLEEMSTELLING EN DOEL

2.1 Beleidskader: Streekplanuitwerking Blauwe Zone

In het op 30 maart 1994 door Provinciale Staten van Friesland vastgestelde Streekplan 1994 is aangegeven dat voor het gebied van de Blauwe Zone, waar het gebied Swette-De Burd onderdeel vanuit maakt, een streekplanuitwerking zal worden opgesteld.

De ontwerp-streekplanuitwerking Blauwe Zone is op 18 oktober 1994 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het ontwerp heeft van 1 december 1994 tot en met 28 februari 1995 ter visie gelegen. De vaststelling door Provinciale Staten van de Ontwerp-Streekplanuitwerking zal plaatsvinden

gedurende de fase van het opstellen van het MER en het VOP.

In het MER zal in ieder geval het alternatief aan de orde moeten komen dat uit die vaststelling voortvloeit. De Streekplanuitwerking biedt verder het meest actuele kader voor de functietoedeling in het plangebied. In het MER moeten de meest relevante onderdelen hiervan beknopt worden weergegeven.

Uit de inspraak op de Startnotitie is gebleken dat de optie weidevogelgebied voor de Noorderburd niet uit het oog mag worden verloren. Geef weer waarom niet voor een weidevogeloptie wordt gekozen. Geef aan welke milieu-overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld. Kies qua vorm en presentatie een weergave die is te vergelijken met die van de uitwerking van de alternatieven (par. 3.2).

2.2 Besluitvorming

De overige overheidsbesluiten en -voornemens, zoals vastgelegd in beleidsnota's, (ontwerp)plannen en regelingen, die randvoorwaarden stellen of beperkingen opleggen aan de besluitvorming moeten in een overzichtstabel worden vermeld. Geef per titel zeer beknopt de essentie weer.

Beschrijf het besluitvormingsproces van deze landinrichting in een schema (fasering, wie doet wat). Geef aan voor welk besluit het MER wordt gemaakt. Geef ook aan hoe het MER verder wordt gebruikt in de besluitvorming volgend op die van het VOP c.q. geef aan met welke milieu-informatiedocumenten de verdere besluitvorming wordt ondersteund. Beschrijf de (deel)besluiten die voor de uitvoering van het landinrichtingsplan moeten worden genomen. Geef weer hoe milieu wordt betrokken bij die besluiten.

Beschrijf de "autonome" besluiten, die worden genomen buiten de besluitvorming voor het landinrichtingsplan om. Geef aan hoe deze besluiten met milieu-informatiedocumenten worden ondersteund en hoe ze gekoppeld zijn aan het voorgenomen besluit voor deze herinrichting.

2.3 Probleemstelling: knelpunten

Selecteer de meest essentiële knelpunten en oplossingen op basis van:

- het doel, inhoud en reikwijdte van het besluit over het VOP;
- de doelen, inhoud en reikwijdte van de daarop volgende besluiten,

en geef deze selectie - beargumenteerd - weer. Geef aan in hoeverre knelpunten met elkaar samenhangen alsmede de spanning die kan bestaan tussen het gelijktijdig oplossen van verschillende knelpunten. De oplossing moeten tot uiting komen in de VA en de AV.

Voorbeelden van knelpunten

- . de relatie tussen optimalisatie/verbetering van de produktie-omstandigheden voor de landbouw (ontwatering en verkaveling) en de ontwikkeling van natuurwaarden alsmede het handhaven van cultuurhistorische patronen;
- . de relatie tussen de kenmerken van het bestaande landschap en de verandering die te verwachten zijn door de uitvoering van natuurontwikkelingsplannen;
- . de relatie tussen handhaving van het open veenweidelandschap en de inpassing in het landschap van recreatieve voorzieningen;
- . de relatie tussen de beoogde functies van het gebied in relatie tot het gehele Alde Feanen-gebied;
- . de relatie tussen het veiligstellen en ontwikkelen van natuurwaarden en het bevorderen van recreatief medegebruik van het gebied;
- . relatie tussen de natuurontwikkeling en veranderingen in het oppervlaktewaterbeheer;
- . de relatie tussen recreatieve vaart en beroepsvaart.

2.4 Doelen

De doelen van de herinrichting moeten helder worden weergegeven. De doelen worden bepaald door het beleid, de knelpunten en de redelijkerwijs realiseerbare oplossingen, rekening houdend met de (toekomstige) hoedanigheden van het gebied. Hou rekening met het doel, inhoud en reikwijdte van het besluit over het VOP en de daarop volgend besluiten.

Geef aan in hoeverre landinrichting een bijdrage levert aan het oplossen van de knelpunten. Geef ook aan waartoe het niet of nauwelijks kan bijdragen.

Er zijn verschillende doelen te onderscheiden

- . landbouwdoelen
- . natuur / ecosysteem-doelen
- . recreatiedoelen
- . landschappelijke- en cultuurhistorische doelen
- . milieudoelen s.s. (de "ver"-thema's)

Geef de doelen per deelgebied en voor het hele gebied in onderlinge samenhang weer. Geef aan welke streefdoelen worden gehanteerd en wat de minimaal te realiseren doelen zijn.

Het MER moet inzicht geven in de onderlinge relatie tussen de verschillende functies op termijn. Geef aan in hoeverre deze door de landinrichting worden beïnvloed of aangestuurd. Het gaat hierbij vooral om lange termijn-ontwikkelingen.

Voorbeelden van lange termijn ontwikkelingen

- . de gevolgen op de lange termijn van de diepere ontwatering van veen (veraarding, mineralisatie en veenrot) op maaiveldligging en bodem- en grondwaterkwaliteit
- . het gebruik van meststoffen
- . de relatie tussen de waterkwaliteit van de boezem en van de polders
- . het vasthouden van gebiedseigen water
- . de gevolgen van de doorvoering van het generieke, landbouwgerelateerde milieubeleid
- . de draagkracht van de gewenste natuur ten aanzien van de te verwachten toename van de recreatie

Het MER moet tenminste ingaan op deze ontwikkelingen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN/VARIANTEN

3.1 Algemeen

In het MER moet de VA en de AV worden weergegeven. Ook moet worden ingegaan op het meest milieuvriendelijk alternatief.

In het VOP zal de LC moeten aangeven waaraan zij - gemotiveerd - gelet op het doel van de herinrichting en de uitkomsten van de m.e.r. de voorkeur geeft.

Er is sprake van een aantal onzekerheden. Daar zijn wij ons van bewust. Geef aan hoe met deze onzekerheden moet worden omgegaan in het kader van het besluit over het VOP.

Onzekerheden

- . de mogelijkheden en het tempo van verwerving van reservaatgebieden en gebieden voor realisatie van ecologische verbindingzones
- . de bereidheid tot het aangaan van beheersovereenkomsten in beheersgebieden
- . het vrijkomen van gronden door beëindiging van agrarische activiteiten
- . mogelijke verontreinigingen van water- en landbodems

Verder moet worden aangegeven wat de te verwachten milieutoestand is, ca. 20 jaar na de uitvoering van de alternatieven/varianten, rekening houdend met de mogelijke gevolgen voor het milieu.

3.2 Uitwerking

Uitgaande van de functiedoelen voor landbouw, natuur en recreatie bevelen wij aan inrichtingschetsen en beheerprofielen te maken, als hulpmiddel voor het nader invullen van de VA en het genereren van AV. Daarbij kan het gebruik van habitat-geschiktheidsmodellen ondersteunend werken.

Daarin moet tot uiting komen hoe doelen voor meerdere functies in deelgebieden en in het gehele plangebied in samenhang - en al dan niet met behulp van landbouw- en natuurgeïntegreerde bufferzones - met elkaar kunnen worden bereikt.

Hou hierbij rekening met het beleidskader, de sectorale wensen en de eigenschappen en potenties van het plangebied.

De inrichtingsschetsen en beheerprofielen vormen de bouwstenen voor de VA en de AV.

Deelgebieden: hoofddoelen en opties (varianten)

Swette-gebied hoofddoel duurzame landbouw

- verbeteren van huidige landbouwkundige structuur
- overgang naar andere, meer extensieve, "verbrede" landbouwvormen (denk bijvoorbeeld aan biologische landbouw, recreatie bij de boer)

Noarder-Burd hoofddoel natuurontwikkeling

- open kleimoeras
- mengvorm: open kleimoeras en weidevogelgebied

Súder-Burd hoofddoel recreatie

- natuur / ecosystemen ondergeschikt
- natuur / ecosystemen nevensgeschikt

It Eilân hoofddoel natuur

- kleimoeras

Bij de weergave van de VA en de AV moet worden ingegaan op:

Bodem, water, natuur

- . het scheiden of combineren van het waterhuishoudkundige stelsel voor landbouw en natuur;
- . waterpeilen in deelgebieden ten behoeve van landbouw en/of natuur mede in relatie tot de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater;
- . realisatie (natte) ecologische verbindingzones;
- . het ontwikkelen van natuurwaarden in gebieden die geen hoofddoel natuur krijgen (bijv. weidevogelbeheer in Swettegebied);
- . gecombineerde ontwikkeling van recreatie- en natuur: zoneringsprincipes;
- . de verbetering van de bodem en waterkwaliteit (passief, actief);
- . inlaat van boezemwater c.q. het conserveren van gebiedseigen water.

Verkaveling en grondgebruik

- . de mate van verkaveling;
- . verbetering van de ontsluiting van bedrijven.

Landschap

- . de landschappelijke inrichting en de samenhang daarvan, alsmede de samenhang tussen de deelgebieden en met patronen en objecten van cultuurhistorische waarde.

Ontsluiting, infrastructuur en recreatie

- . bereikbaarheid van bedrijven en van percelen;
- . situering en type gebruik van recreatieve verbindingen (land, water);

Beheer

- . beoogde wijze van beheer.

3.3 Het meest milieuvriendelijk alternatief MMA

Uitgangspunt voor het MMA is dat door het kiezen van functievervulling, inrichting en beheer het milieu in ruime zin van het woord maximaal tot uiting komt. Indien dit leidt tot het doorbreken van de nu kenbare financieel / praktische kaders, dan dient u dat aan te geven. Indien een MMA-optie naar uw mening moet zijn gebaseerd op een afwijkende functievervulling dan dient u dat eveneens aan te geven.

Wij raden u aan om dit per gebiedsdeel een MMA-optie weer te geven, in combinatie met de beoogde hoofdfunctie van betreffende gebieden. Zo ontstaat een aantal MMA opties, die eventueel samen kunnen worden gevoegd tot een gebiedsdekkend MMA.

Aandachtspunten voor MMA-opties kunnen zijn:

- een minimale drooglegging, ook in de landbouwgebieden;
- een maximale natuurontwikkeling in landbouwgebieden;
- een maximaal gebruik van de vliegende hectaren;
- de recreatieve gevolgen in natuur(ontwikkelings)gebieden minimaliseren. De zeeffunctie van het gebied Swette - de Burd blijft overigens uitgangspunt;
- zo snel mogelijk kunnen voldoen aan de beleidsdoelen op het gebied van verzuring, vermeting en verspreiding.

4. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

4.1 Algemeen

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet worden aangegeven of deze:

- leiden tot een milieu-verbetering of verslechtering;
- tijdelijk of permanent zijn;
- ophefbaar of onomkeerbaar zijn;
- of ze zich afspelen op korte of lange termijn;
- in hoeverre er cumulatie optreedt;

In het geval van een milieuverslechtering moet worden aangegeven hoe dit kan worden voorkomen of opgeheven danwel elders kan worden gecompenseerd.

Ga vooreerst uit van een verantwoorde kwalitatieve analyse en weergave, op grond van de bestaande kennis van het gebied en haar omgeving. Essentiële onzekerheden moeten - waar mogelijk kwantitatief - worden weggenomen.

Geef aan welke onzekerheden een rol spelen bij de effectvoorspelling en bij de besluitvorming (hier ligt eveneens een koppeling met hoofdstuk leemten in kennis en informatie).

4.2 Milieu

Hieronder volgt per milieu-aspect een opsomming van een aantal gebiedsspecifieke zaken. Deze opsomming heeft de status van een checklist en vormt de basis van de effectanalyse. Daarbij kan het blijken dat:

- niet alle zaken relevant zijn;
- niet alle zaken voor alle alternatieven relevant zijn;
- bepaalde zaken voor alle alternatieven niet onderscheidend zijn.

Verantwoord in een achtergronddocument hoe hiermee is omgegaan.

Bodem en water: "fysisch"

Geef de eventuele verandering weer van:

- infiltratie, doorvoer en kwel;
- verbreiding van gebieden met infiltratie, doorvoer en kwel;
- richting van regionale en lokale grondwaterstromingen;
- stromingsrichtingen van aan- en afvoerwater;
- grondwaterstanden en peilfluctuaties i.r.t. landbouw resp. natuur. Denk bijvoorbeeld aan de negatieve effecten van polderbemalingen op het Wyldlannengebied;
- zetting en klink van de bodem;

Bodem en water: "chemisch"

De kwaliteit van het water in de boezem en in de deelgebieden kan veranderen. Geef weer wat de aard van deze verandering zou kunnen zijn. Let daarbij op:

- de kwaliteit van kwelwater uit de boezem (ondiepe kwel);
- de kwaliteit van het diepe kwelwater (voorzover aanwezig) afkomstig van het Drents plateau;
- het verloop van de waterkwaliteit in de loop van het jaar;
- mogelijke bronnen van verontreiniging: landbouw en recreatie mede in relatie tot de voorgestane aanpak;
- de bijdrage door "externe" bronnen: overstorten, ongezuiverde lozingen, inlaat van water uit de boezem, diffuse verontreinigingen etc. Welke aanpak is bekend voor die bronnen en wat zal daarvan het resultaat zijn;
- gevolgen door mineralisatie van veen;
- veranderingen van de bodem- en waterkwaliteit door "vernating";
- de aanwezigheid van macro-ionen, nutriënten en microverontreinigingen in land- en waterbodems (bijvoorbeeld Botmar). Welke aanpak moet hiervoor bij voorkeur worden gekozen en wat is naar verwachting daarvan het resultaat.

Natuur

Geef weer:

- de mate waarin de gewenste fysieke condities voor te realiseren natuurdoeltypen (zie § 3.4) worden gerealiseerd en gehandhaafd (bijvoorbeeld: hoe hou je een open kleimoeras op den duur open?);
- biotoopverandering en de verbetering of versterking of verzwakking van de ecologische waarden en infrastructuur t.a.v. verschillende flora en fauna-soortgroepen in algemene zin;
- bedreigingen en potenties voor zeldzame en waardevolle soorten;
- gevolgen voor natuur(ontwikkeling) in de omgeving, denk bijvoorbeeld aan de Alde Feanen;
- de vermindering of versterking van de barrièrewerking tussen waardevolle biotopen binnen en buiten het plangebied;
- mogelijke overlast op andere gebruiksfuncties (muskusratten, muggenplagen).

Landschap en cultuurhistorie

Geef weer:

- de veranderingen in de ruimtelijke structuur en de visueel-ruimtelijke karakteristiek van het landschap (openheid, zichtlijnen);
- mate van verlies, behoud of versterking van cultuurhistorisch en/of visueel-landschappelijk waardevolle elementen en patronen (denk bijvoorbeeld aan de molens in het gebied);
- mogelijk verlies van archeologische relictten.

Recreatie

Geef weer:

- de gevolgen van recreatief (mede)gebruik in natuur(ontwikkelings)gebieden;
- de gevolgen van recreatief (mede)gebruik op landbouwkundig gebruik;
- gevolgen van toenemende recreatiedruk op de beroepsvaart en omgekeerd.

5. VERGELIJKING

Voor de vergelijking van de VA en de AV gaat het om het milieu en om de mate van doelbereiking. Draag zorg voor een verantwoorde vergelijking.

Voor wat betreft milieu: geef een vergelijking van de milieugevolgen weer met:

- de bestaande toestand van het gebied, en,
- de autonome ontwikkeling van het milieu.

Gebruik de uitkomsten van deze vergelijking voor het maken van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA).

Voor wat betreft de mate van doelbereiking: geef weer in hoeverre de VA, de AV en het MMA op termijn - zeg ca. 20 jaar na uitvoering - bijdragen aan:

- het realiseren van lokale en provinciale milieu-, natuur en RO-doelstellingen;
- het duurzaam oplossen van de geconstateerde knelpunten in het gebied.

Geef per alternatief de uitkomsten van de hiertoe te verrichten analyse weer.

Kostenconsequenties van VA en AV moeten in het VOP worden weergegeven.

6. LEEMTEN IN KENNIS

Leemten in kennis en informatie, moeten worden genoemd. Geef met name die zaken aan die naar het oordeel van de LC van essentieel belang zijn voor een goede oordeels- en besluitvorming door ons college over het VOP en die eventueel nader kunnen worden ingevuld bij het maken van het ontwerpplan.

Geef weer de onzekerheden die zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is. Zie ook hoofdstuk 7.

7. EVALUATIE

Wij moeten te zijner tijd ons besluit evalueren. Gezien de relatief lange looptijd van het project lijkt het weinig zinvol in het MER reeds te concretiseren welke elementen onderdeel dienen uit te maken van deze evaluatie.

Desalniettemin zijn wij van mening dat moet worden weergegeven in het MER:

- welke milieu-informatiedocumenten voor de besluitvorming volgend op die van het VOP zullen worden gebruikt;
- in hoeverre de inhoud van het beoogde MER voor het VOP bij die besluiten een rol speelt;
- welke milieu-aspecten in dat verband nader moeten worden onderzocht, bijvoorbeeld

d.m.v. een indicatieve onderzoeksprogrammering. In hoeverre zijn deze milieu-aspecten direct gekoppeld aan hetgeen is geconstateerd in het hoofdstuk leemten in kennis en informatie.

Verder vernemen wij graag van u uw visie op de monitoring en evaluatie in de uitvoeringsfase, mede in het licht van de Streekplanuitwerking Blauwe Zone.

BIJLAGE 1

BIJLAGE 1

Herinrichting Swette-de Burd

Antwoordnota naar aanleiding van de schriftelijke reacties die zijn binnengekomen op de inspraak over de Startnotitie

nr.	reactie gegeven door:
1.	Gebiedsgerichte reacties
1.1.	Gehele inrichtingsgebied
1.2.	Swette-gebied
1.3.	It Eilân
1.4.	de Súderburd
1.5.	de Noarder-Burd
2.	Alternatieven
2.1.	Algemeen
2.2.	Landbouw
2.3.	Recreatie
2.4.	Natuur
2.5.	Landschap
2.6.	Meest milieuvriendelijke alternatief
3.	Milieu-effecten
1.	Vleermuiswerkgroep Nederland, Stichting Vleermuis-Onderzoek
2.	J. en J.G. v.d. Hout
3.	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
4.	Milieuplatform Heerenveen
5.	Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming
6.	Burgemeester en Wethouders van de gemeente Boarnsterhim
7.	Vereniging "Grouwster Watersport"
8.	Molenaar Rien v. Schaijck
9.	Soune Groun
10.	Stichting Natuur- en Milieuplatform Boarnsterhim
11.	Platform Behoud Fries Cultuurlandschap
12.	Koninklijke Watersportvereniging 'Frisia'/Grouw
13.	P.F. Beek, Mr. J.H. Beek en M.J. Beek
14.	M. Colenbrander-Overhoff
15.	Loonbedrijf S. de Vries
16.	ir. A.K. Dorhout
17.	Maatschap Heida
18.	Belangenvereniging De Burd en Coöperatie De Bird
19.	W.C. Watzema
20.	Waterschap De Middelsékrite

1 Gebiedsgerichte reacties

1.1. Gehele inrichtingsgebied

Bezwaar tegen uitbreiding van natuur omdat dit ten koste van de landbouw gaat (15).

Aandachtspunt voor VOP / OP

1.2 Swette-gebied

De voorgestelde kanoroutes voor de Hooisloot en de verbinding Ruije Sloot-Zwette naar Oldeboom schaadt bedrijfsvoering (2).

Aandachtspunten voor VOP / OP

Bezwaar tegen een open vaarverbinding vanuit Oldeboom naar de Oude Venen, omdat hierdoor 8 boerenbedrijven worden doorsneden (2, 19).

Unlân fan Jelsma en plannen voor peilverhoging / ecologische functies: schaadt bedrijfsvoering (17).

Een **waterpeil** van 60 cm. beneden maaiveld is te hoog waardoor de percelen te weinig draagkrachtig zijn voor een moderne bedrijfsvoering (19).

De aanleg van **bos** bij Nes en Aldeboom past niet in gebied (16).

MER: aandachtspunt voor alternatieven

Graslanden buiten de natuurgebieden kunnen botanisch ook interessant zijn (9, 19).

MER: aandachtspunt voor bestaande toestand en milieugevolgen

1.3 It Eilân

Bezwaar tegen inrichting van het gebied als kleimoeras, dat in een moerasbos zal overgaan (11). Het gebied moet als **veenweidegebied** worden ingericht met handhaving van het zeer open landschap (18).

Wij gaan vooreerst uit van een kleimoeras.

1.4 De Süderburd

Een eventuele uitbreiding van de verblijfsrecreatie moet worden getoetst aan de noodzaak tot medefinanciering bij de aanleg van de voorgestelde waterpartij (6).

Dit is een aandachtspunt voor het VOP / OP

1.5 De Noarder-Burd

Het gebied moet voor de bezoeker goed toegankelijk blijven (6).

Eventuele peilverhoging vergroot wateroverlast (14).

De openheid (met bijbehorende zichtlijnen) van het gebied moet in bepaalde mate worden gewaar-

Aandachtspunten voor het VOP en MER.

borgd (6, 18).

Het land en omringende sloten op de Noarder-Burd zijn overbembest, daarmee vormt het een tegenpool van het beoogde moeras (14).

Wij stellen voor de inrichting de volgende aandachtspunten voor:

- de ecologische kwaliteit van veenweidegebied verhogen voor bedreigde weidevogels;
 - waar mogelijk peilverhogingen doorvoeren;
 - een aangepast maaibeheer (goed hooilandbeheer);
 - extensief veebeheer overwegen;
 - gebied tussen Boarchsleat en Trijêdstersleat als nat bevaarbaar natuurgebied inrichten;
 - wandel/fietsroute langs PM-kanaal naar Sitebuorren;
 - kanoroute van Grouw/Pikmeer naar Trijêdstersleat of Boarchsleat;
 - ligplaatsen in gebied tussen Trijêdstersleat en Boarchsleat;
 - om meerdere plaatsen Friese molentypes gebruiken voor natuurlijke bemaling;
 - de verschillende molentypes in fiets- en wandelroutes opnemen;
 - een educatief centrum in bestaande boerderij Modderwier met daar omheen een historische boerentuin (stinzplanten, moestuin, fruitbomen) (18).
- Neem voor de Noarder-Burd het recreatief medegebruik van het natuurgebied en versterking van het veenweidegebied als volwaardige opties in het MER op (18).
- Bezwaar tegen inrichting van het gebied als kleimoeras, dat in een moerasbos zal overgaan (11, 18).

2 Alternatieven

2.1 Algemeen

Er moeten een of enkele alternatieven uitgewerkt met duidelijke verweving in royale bufferzones (4).

Het MER moet een alternatief bevatten dat de beste uitzichten biedt voor duurzaamheid voor de functies landbouw, natuur en recreatie (4).

De alternatieven moeten via een gedegen multicriteria analyse worden vergeleken en beoordeeld (18).

Dit moet uit kwalitatief oogpunt worden meegenomen in het MER.

VOP en MER: aandachtspunten in verband met het invullen van de VA en AV. Er moeten twee alternatieven worden weergegeven te weten een open kleimoeras en een mengvorm: open kleimoeras en weidevogelgebied.

In het MER moet worden weergegeven wat het behoud / de ontwikkeling tot een weidevogelgebied uit milieuoogpunt betekent.

Verweving en eventuele bufferzones moeten worden weergegeven op basis van nut, noodzaak en realiseerbaarheid.

Dit is één van de doelen van de werkzaamheden van de LC.

Van belang is dat er een vergelijking van VA en AV kan

In de startnotitie missen wij de voorbereidingen voor een waterhuishoudkundige en een hydrologische effectrapportage, kunnen deze in het MER worden meegenomen (20)?

Het is raadzaam om de aan te leggen waterpartijen in verbinding met Friese boezem te brengen (20).

2.2 Landbouw

Wat zijn de mogelijkheden voor biologische landbouw (9)?

Het gebied zou een extensieve vorm van agrarisch gebruik moeten kennen (12).

Het lijkt ons beter het herinrichtingsgebied tot een hoogwaardig veenweidegebied op te waarderen (13).

2.3 Recreatie

Minder natuurvriendelijke vormen van recreatie moeten middels drempels uit de centrale delen van de afzonderlijke deelgebieden (de Burd, It Eilân en de Swette) worden uitgezeefd (4).

In het MER moet aandacht worden besteed aan uitbreiding van de te realiseren aanlegplaatsen (bijv. Súderburd of anders bijv. Noarderburd) (6).

Het recreatie-areaal moet worden uitgebreid, naast extra water op de Súderburd moeten ook extra vaarwegen (rondvaarmogelijkheden) en aanlegplaatsen voor met name de middelgrote waterrecreatie worden aangelegd. Ook uitbreiding van voet- en fietspaden (7).

De mogelijkheden van 'gebruiksnatuur' (d.w.z. integratie van natuur en openluchtrecreatie) moeten in het herinrichtingsgebied worden benut, mede om de druk op natuurgebieden te verlichten (12).

Een grotere uitbreiding van het waterareaal voor vooral de middelgrote waterrecreatie (11).

In de richtlijnen moet een alternatief worden opgenomen dat voorziet in de aanleg van een vaarverbinding op de Noarder-Burd parallel aan het PM-kanaal (6, 11, 12).

plaatsvinden. De LC zal de methode moeten kiezen. De methode moet helder, begrijpelijk en objectief zijn.

Uitgangspunt is dat het MER wordt gemaakt op basis van bestaande informatie. Essentiële kennisleemtes voor het besluit over het VOP moeten in het MER worden weergegeven.

Dit vormt onderdeel van het voornemen

Voor het Swettegebied wordt gevraagd een dergelijk optie uit te werken.

Voor kennisgeving aangenomen.

De te gebruiken concepten omtrent de meest gewenste recreatiezonering en zeefwerking moeten tot uiting komen in de inrichtings- en beheersconcepten c.q. de VA en AV.

Deze optie is momenteel niet in beeld. Wel moeten huidige en toekomstige conflicten in het MER worden weergegeven vanwege de VA.

Gemeente Boarnsterhim is in beginsel niet voor een uitbreiding van de verblijfsrecreatie (6). Het beleid gericht op het beperken van verblijfsrecreatie in zomerhuisjes en woonarken moet worden voortgezet (16).

Kan er op provinciaal of intergemeentelijk niveau een juridische constructie worden opgezet waarmee de inkomsten van verblijfsrecreatiecomplexen op de ene locatie elders voor de ontwikkeling van natuur- en landschapsplannen kunnen worden aangewend (16)?

2.4 Natuur

Aandacht moet worden besteed aan de inpassing van ecologische verbindingzones mede in relatie tot het direct omliggende gebied (4).

In de richtlijnen moet aandacht worden besteed aan het beheer van de voorgestelde natuurgebieden (6).

Bezwaar tegen de aanleg van moeras, dat vermoedelijk in een moerasbos zal veranderen waardoor het karakteristiek landschap wordt aangetast (7).

Versterk de natuurwaarden voor vooral (kritische) weidevogels: hogere natuurwaarden, grotere belevingswaarde en groter maatschappelijk draagvlak dan bij kleimoeras (11). Bezwaar tegen natuurontwikkeling, dit is vernietiging van weidelandschap (13).

In natuur- en stiltegebieden kunnen muskusratten niet effectief worden bestreden (20).

Er bestaat te veel onduidelijkheid over de ecologische verbindingzones: hoeveel hectare en waar (19)?

Voor kennisgeving aangenomen

Dit - overigens interessante punt - ligt buiten het doel van het te nemen besluit en buiten de reikwijdte van de het werk van de LC.

In het MER moet worden aangegeven wat de inrichtingsmogelijkheden zijn van de verschillende deelgebieden voor zoogdieren (5).

Overgenomen.

Mogelijke omvorming is onderdeel van VA / AV resp. milieugevolgen.

Er moeten twee alternatieven worden weergegeven te weten een open kleimoeras en een mengvorm: open kleimoeras en weidevogelgebied.

Aangegeven moet worden of er een probleem kan ontstaan door specifieke inrichting en beheer.

Deze moeten nader worden ingevuld tijdens c.q. in het kader van de herinrichting.

2.5 Landschap

In de richtlijnen moet voor de Noarder-Burd een alternatief worden opgenomen dat voorziet in handhaving van het huidige landschap als weidevogelgebied (6). Behoud open toegankelijk weidelandschap en weidevogels (7,8,11).

Het verdient aanbeveling om de maat van de open ruimte aan de randen van het Pikmeer en de Sitebuorster Ie op voorhand vast te leggen (16).

2.6 Meest milieuvriendelijke alternatief

In het MMA moet aandacht worden besteed aan:

- de invloed van vermesting op grondwater;
- de invloed van verzuring op de plantenvegetatie;
- in hoeverre op de Noarder-Burd sprake zal zijn van een toename van de recreatieve druk en of dit strookt met de natuurfunctie van het gebied;
- in hoeverre de recreatie-druk op It Eilân toeneemt door de open vaarverbinding en of dit strookt met de draagkracht van het natuurgebied;
- de negatieve invloed van diepte-ontwatering in de polder de Hege Warren (buiten het landinrichtingsgebied gelegen) op de natuurgebieden in het gebied moet worden onderzocht;
- duurzame landbouw in Swettegebied, bijv. een haalbaarheidsonderzoek en kijken naar de verwerkingsmogelijkheden van de melk hiervan in Friesland;
- verhoging van de waterstand in de Botmar;
- de waterkwaliteit van de Botmar;
- verdroging van de natuurgebieden Kobbelân en Unlân van Jelsma (10).

3 Milieu-effecten

Per alternatief moet worden aangegeven wat de effecten zijn voor: de waterkwaliteit en -kwantiteit, inklinking, verdroging, verzuring, verstoring, ruimtelijke of landschapsbeeld, werkgelegenheid, (maatschappelijk) rendement, duurzaamheid (4).

Per alternatief zou kunnen worden aangegeven hoe kansrijk bepaalde fauna-doelsoorten zijn (habitat-geschiktheidsmodellen) (18).

Er moeten twee alternatieven worden weergegeven te weten een open kleimoeras en een mengvorm: open kleimoeras en weidevogelgebied.
Mate van toegankelijkheid is een aandachtspunt.

Het eventueel vastleggen van genoemde maat kan pas in het kader van het vaststellen van het landinrichtingsplan.

Naar onze mening moet het MMA vanuit de hoedanigheden van de deelgebieden worden gevormd. Een belangrijk deel van genoemde aspecten vormt echter al onderdeel van de VA en AV en de daarbij weer te geven milieugevolgen.

Voor wat betreft de milieu-relevante aspecten wordt hiervoor aandacht gevraagd.

Dit is een onderdeel van de ontwikkeling van VA en AV.

Betekenis van het gebied Swette-de Burd als leefgebied voor vleermuizen (1).

Dit is een onderdeel van de ontwikkeling van de VA en de AV, zij het dat zou moeten kunnen worden volstaan met algemene, onderbouwde uitspraken.

De VZZ kan worden ingeschakeld bij zoogdierkundig onderzoek (5).

Voor kennisgeving aangenomen.

Verzoek tot inventarisatie van de cultuurhistorisch/archeologische waarden (met name de veenterpen in de polder Vlierbosch) (3).

MER en VOP moeten worden opgesteld op basis van bestaande informatie. Eventuele onzekerheden moeten duidelijk tot uiting komen.

Ingaan op mogelijke effecten van moerasgebied op welzijn en volksgezondheid (7, 11, 14).

Aandacht wordt gevraagd voor eventuele overlast door muggen en muskusratten.

Onder water zetten van eilanden betekent verlies aan molens (cultuurhistorisch erfgoed) (8).

Deze gevolgen moeten worden weergegeven.

Wat zijn de effecten van biologische landbouw t.a.v. grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, weidevogels en i.r.t. bestaand ontginningpatroon (9).

Met name voor het deelgebied Swette is dit een variant.

Analyseer de verschillen tussen de huidige ruimtelijke kwaliteit van het gebied in vergelijking met die van ruim 50 jaar geleden: waar is het landschap dichtgestild (16)?

Van belang is de mogelijke toekomstige, al dan niet autonome ontwikkeling.

Een gebied van 1,5 tot 2 km. buiten herinrichtingsgebied mee in beschouwing nemen (16).

Overgenomen: dit is het aandachtsgebied.

Welke bodemprocessen gaan bij vermatting op de korte en lange termijn optreden wanneer landbouwgrond wordt omgezet in moerasbos en de gevolgen voor ecologisch functioneren (18)?

Overgenomen.